

Obsah

ÚVOD	2
1 Výzkumný projekt Ekonomika politických stran a hnutí	3
1.1 Cíle výzkumného projektu	3
1.2 Harmonogram	3
2 Hlavní informační zdroje	3
2.1 Vymezení sledovaných subjektů.....	3
2.2 Rejstříky politických stran a hnutí	3
2.3 Plnění zákonné povinnosti.....	4
3 Sběr a zpracování dat	5
3.1 Sběr dat.....	5
3.2 Typologie politických stran a hnutí	5
4 Aktiva a pasiva	6
4.1 Metodika	6
4.2 Údaje aktiva	6
4.3 Údaje pasiva.....	7
5 Výnosy a příjmy	8
5.1 Metodika.....	8
5.2 Údaje	8
5.3 Analýza příjmů.....	10
6 Náklady a výdaje	12
6.1 Metodika.....	12
6.2 Údaje	12
6.3 Analýza výdajů a hospodářského výsledku.....	14
7 Lidské zdroje	15
8 Státní příspěvek na činnost	16
8.1 Znění § 20 zákona 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích	16
8.2 Skutečně vyplacené příspěvky v roce 2003	16
ZÁVĚR	18
Příloha: Seznam politických stran a hnutí činných k 31.12.2003	19

ÚVOD

Zájem o ekonomické výsledky politických stran je živý na celém světě. Není se co divit, každý se zajímá, jak hospodaří subjekty, které mají politickou moc nebo které usilují o její získání. O zájmu veřejnosti svědčí i fakt, že se každoročně na počátku dubna objevují v našich médiích zprávy o financování parlamentních stran. Takové zprávy však jen rychle projdou zpravodajstvím a brzy zapadnou. Navíc se zpravidla věnují jen omezenému počtu politických subjektů a jen vybraným „atraktivním“ příjmovým položkám.

Proto má určitě smysl sesbírat údaje a publikovat dokument, který shrnuje ekonomické výsledky všech politických subjektů, byť zatím jen za jediný rok. O to se pokusil náš výzkumný projekt *Ekonomika politických stran a hnutí*, jehož závěrečnou zprávu nyní předkládáme veřejnosti. Tento projekt je součástí dlouhodobého úsilí CVNS o zmapování českého neziskového sektoru a měl proto i další cíle – především prozkoumat dostupnost a kvalitu existujících zdrojů dat, aby bylo možno vytvořit metodiku a nastavit mechanismy trvalého a systematického sledování ekonomiky politických subjektů.

Publikace „*Ekonomické výsledky politických stran a hnutí v roce 2003*“ je „popisnou“ zprávou, která má za úkol zpracovat sebrané údaje do přehledné a srozumitelné podoby, avšak nenabízí jejich podrobné analýzy a interpretace. Těm se budeme věnovat v dalších výstupech projektu, které budou brzy následovat.

Marek Pavlík a Tomáš Rosenmayer

1 Výzkumný projekt Ekonomika politických stran a hnutí

Výzkumný projekt **Ekonomika politických stran a hnutí** je součástí základního výzkumného úkolu Centra pro výzkum neziskového sektoru (CVNS). Tento výzkumný úkol nese název „Projekt zmapování neziskového sektoru v České republice“ a jeho uskutečnění je plánováno na dobu tří let:

1. etapa (2003-2004)

- Projekt Ekonomika nadačních subjektů

2. etapa (2004-2005)

- Projekt Ekonomika obecně prospěšných společností
- Projekt Ekonomika církví a náboženských společností
- **Projekt Ekonomika politických stran a hnutí**

3. etapa (2005-2006)

- Projekt Ekonomika občanských sdružení

1.1 Cíle výzkumného projektu

Cíle výzkumného projektu **Ekonomika politických stran a hnutí** jsou celkem tři:

- Zjistit dostupnost a kvalitu existujících údajů o politických stranách a hnutích s cílem nastavit trvalý systém sběru dat.
- Zpracovat a analyzovat sebrané údaje.
- Publikovat výsledky a výstupy výzkumu.

1.2 Harmonogram

11/2004	Metodická příprava výzkumného projektu
12/2004	Sběr dat
01-02/2005	Zpracování údajů
03/2005	Publikování popisné zprávy

2 Hlavní informační zdroje

2.1 Vymezení sledovaných subjektů

Vymezení zkoumaných subjektů je jednoznačné: sledovány byly ty subjekty, které vznikly na základě zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích¹ a které vykonávaly činnost k 31.12.2003.

2.2 Rejstříky politických stran a hnutí

2.2.1 Ministerstvo vnitra

Rejstřík politických stran a politických hnutí jako veřejný seznam je veden Ministerstvem vnitra od 1. ledna 2001 na základě § 9 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k této skutečnosti zaznamenává rejstřík u stran a hnutí registrovaných Ministerstvem vnitra před 31. prosincem 2000 pouze aktuální stav; úplný výpis obsahující průběžné změny sledovaných údajů obsahuje rejstřík u těch stran a hnutí, které vznikly po 1. lednu 2001.

Rejstřík je dostupný na internetové adrese <http://www.mvcr.cz/agenda/strany/index.html>. Podle údajů z rejstříku existovalo k 31.12.2003 65 stran a 35 hnutí, z toho 9 stran a 11 hnutí mělo rozhodnutím soudu pozastavenou činnost.² Aktivních subjektů bylo tedy celkem 80, jejich seznam je uveden v příloze.

2.2.2 Registr ekonomických subjektů

Registr ekonomických subjektů (dále jen RES) vedený Českým statistickým úřadem (ČSÚ) podle § 20 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, je v rozsahu stanoveném tímto zákonem veřejným seznamem. Zápis do registru má pouze evidenční význam. Ekonomické subjekty, kterými se rozumí právnické subjekty a fyzické osoby s postavením podnikatele, se do registru zapisují na základě údajů, které ČSÚ získal podle zvláštních zákonů nebo podle zákona o státní statistické službě. Registr se pravidelně aktualizuje a každé čtvrtletí jsou k dispozici informace o počtu evidovaných subjektů podle vybraných základních třídících hledisek.

¹ Úplným zněním zákona platným v roce 2003 je zákon č. 65/2001 Sb.

² Viz § 14 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích.

Údaje z RES lze získat na internetové adrese <http://dw.czso.cz/rswj/dotaz.jsp>. Oproti rejstříku Ministerstva vnitra se údaje v RES lišily v tom, že 3 politická hnutí byla vedena jako právní forma 701 (Sdružení, svaz, spolek, společnost, klub aj.) místo právní formy 711 (Politická strana, politické hnutí). Další strana, která byla k 31.12.2003 aktivní, vůbec není v evidenci RES uvedena, protože nemá identifikační číslo organizace (IČO).³

2.3 Plnění zákonné povinnosti

2.3.1 Odevzdání výroční zprávy

Podle § 18 zákona 424/1991 Sb., jsou politické strany a hnutí povinny předložit každoročně do 1. dubna Poslanecké sněmovně k informaci výroční finanční zprávu ve stanovené struktuře.

Prověření odevzdaných výročních zpráv za rok 2003 jsme provedli dne 20. prosince 2004. **Z 80 politických stran a hnutí aktivních k 31.12.2003 odevzdalo výroční zprávu 68 subjektů**, včetně 2 stran, které podaly tzv. nulové hlášení.⁴ Zbývajících 12 politických subjektů nesplnilo zákonnou povinnost výše uvedeného paragrafu zákona o sdružování v politických stranách a politických hnutích, (u dvou z nich byla uvedena v rejstříku Ministerstva vnitra poznámka vztahující se k jejich konkurzu).⁵

Nelze opomenout také teoretickou možnost, že některá strana závěrečnou zprávu odevzdala, ale zpráva byla nedopatřením nesprávně zařazena.

2.3.2 Splnění náležitostí výročních zpráv

U odevzdaných výročních zpráv (celkem tedy 66) bylo zjišťováno, zda jsou splněny náležitosti výroční zprávy požadované zákonem. Výroční zpráva podle § 18 odst. 1 zákona č. 424/1991 obsahuje:

- a) roční účetní výkazy podle zvláštních předpisů;
- b) zprávu auditora o ověření roční účetní závěrky, s výrokem bez závad;

- c) přehled o celkových příjmech v členění podle § 17 odst. 4 a o výdajích v členění na provozní a mzdové výdaje, výdaje na daně a poplatky a výdaje na volby (blíže v kapitolách Příjmy a Výdaje);
- d) přehled o darech a dárcích s uvedením výše peněžitého daru, jména, příjmení, rodného čísla a adresy místa pobytu dárce; je-li dárce právnická osoba, uvede se její obchodní firma nebo název, sídlo a identifikační číslo;
- e) přehled o hodnotě majetku získaného dědictvím; pokud hodnota takto získaného majetku přesahuje 100 000 Kč, uvede se zůstavitel;
- f) (obsaženo v § 18 odst. 2) přesahuje-li dar výši podle § 17a odst. 1 (50 tis. Kč), doloží se přehled o darech a dárcích podle odstavce 1 písm. d) dílem č. 1 příslušné darovací poukázky.

Poslední dvě náležitosti jsou podmíněny získáním dědictví nad 100 tis. Kč nebo daru nad 50 tis. Kč, proto je nelze zjišťovat u všech politických subjektů.⁶ Naopak, splnění první náležitosti lze rozdělit do dvou ukazatelů: odevzdání účetní závěrky (rozvaha, výkaz zisku a ztráty) a odevzdání přílohy k účetní závěrce. O splnění náležitostí nejlépe vypovídá tabulka 1.

Tabulka 1 Splnění náležitostí výročních zpráv

Ukazatel	Splnilo	%
Účetní závěrka	66	100,00
Příloha k účetní závěrce	28	42,42
Zpráva auditora včetně výroku	63	95,45
Přehled o příjmech a výdajích	62	93,94
Seznam darů a dárců	57	86,36

³ Strana Přírodního Zákona, stejná závada byla zjištěna u dalších 4 politických subjektů, které však měly k 31.12.2003 pozastavenou činnost.

⁴ Nulové hlášení je prohlášení odpovědného zástupce strany (hnutí), že v průběhu roku strana (hnutí) neměla žádné příjmy ani výdaje. Jednalo se o tyto strany: Agrární strana a Strana občanského porozumění.

⁵ Československá strana socialistická, Demokratická strana Československa a Národní prosperita sice výroční zprávu nebo nulové hlášení odevzdaly, avšak nemohly být mezi sledované subjekty zařazeny, protože měly k 31.12.2003 pozastavenou činnost.

⁶ Dědictví nad 100 tis. Kč nezískal v roce 2003 žádný politický subjekt. Darovací poukázky přiložilo těchto šest stran: Cesta změny, ČSSD, Evropská demokratická, KSČM, ODS a Volba pro město.

3 Sběr a zpracování dat

3.1 Sběr dat

Výroční zprávy se staly jediným zdrojem pro sběr dat o majetku, výnosech (příjmech) a nákladech (výdajích) politických stran a hnutí. Politické strany a hnutí předkládají výroční zprávu podle § 18 odst. 3 zákona č. 424/1991 na předepsaných formulářích, jejichž vzor stanoví Ministerstvo financí prováděcím předpisem. Zatímco tyto formuláře jsou připraveny spíše pro jednoduché účetnictví, politické strany a hnutí účtují podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v podvojném účetnictví.

Pro zjednodušení výkaznictví byly formuláře Ministerstvem financí připraveny tak, že příjmy se rozumí výnosy a výdaje se rozumí náklady podle zákona o účetnictví, i když tomu tak ve skutečnosti být nemůže (např. do ostatních výdajů byly zahrnuty i nepeněžní náklady – odpisy). Toto zjednodušení však umožňuje získat údaje v členění podle ustanovení § 17 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutí, což by účetní závěrka jinak neumožňovala. U některých subjektů, zejména u menších politických stran a hnutí, však mohlo dojít k tomu, že některé položky se v jednoduchém a podvojném účetnictví neshodovaly.

3.2 Typologie politických stran a hnutí

Pro analýzu financování politických stran a hnutí bylo nutno provést rozdělení všech stran, o kterých jsme získali nějaké údaje, do skupin podle vymezených znaků.

Pro vytvoření konzistentních skupin byla použita tři kritéria:

1. Zastoupení politické strany nebo hnutí v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.
2. Zastoupení politické strany nebo hnutí v Senátu nebo v krajských zastupitelstvech.
3. Výše příjmů politické strany nebo hnutí v roce 2003.

Rozhodujícím ukazatelem pro typologii politických stran a hnutí se staly jejich příjmy. Zatímco politické strany vyhovující prvnímu kritériu dostávají stálý příspěvek ze

státního rozpočtu na svoji činnost, politické strany a hnutí vyhovující druhému kritériu dostávají pouze příspěvek na mandát (blíže kapitola 8). Zbývající politické subjekty byly rozříděny podle skutečně získaných příjmů v roce 2003. Vzhledem k tomu, že jsme sledovali pouze rok 2003, byl pro nás důležitější ukazatel příjmů. Ten totiž lépe vyjadřuje aktivitu politických stran a hnutí v daném roce, než například ukazatel aktiv, jehož výše může být ovlivněna minulými událostmi.

Postupným aplikováním výše uvedených tří kritérií byly politické strany a hnutí, které odevzdaly výroční zprávu, rozděleny do šesti kategorií:

1. Politické strany mající zastoupení v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Výsledky dosahované těmito stranami jsou natolik významné, že je budeme v datové části uvádět za každou stranu jednotlivě.
2. Politické strany a hnutí, které v roce 2003 obdržely příspěvek na činnost od státu. Dále jen „**Strany s příspěvkem**“.
3. Politické strany a hnutí, které v roce 2003 neobdržely příspěvek od státu a které měly v tomto roce celkový příjem nad 100 tis. Kč. Dále jen „**Nad 100 tis. Kč**“.
4. Politické strany a hnutí, které v roce 2003 neobdržely příspěvek od státu a které měly v roce 2003 celkový příjem v rozmezí 10 tis. – 100 tis. Kč. Dále jen „**10-100 tis. Kč**“.
5. Politické strany a hnutí, které v roce 2003 neobdržely příspěvek od státu a které měly v roce 2003 celkový příjem pod 10 tis. Kč. Dále jen „**Pod 10 tis. Kč**“.
6. Politické strany a hnutí, které v roce 2003 sice odevzdaly výroční zprávu (přičemž se nejedná o tzv. nulové hlášení), avšak nevykazovaly žádné výsledky (majetek, příjmy, výdaje). Protože publikování údajů o těchto politických subjektech by postrádalo smysl, nebudou zahrnuty do celkových tabulek a v datové části se již neobjeví.⁷

Zařazení jednotlivých politických stran a hnutí do těchto kategorií je uvedeno v příloze.

⁷ Jedná se o následujících 5 politických stran nebo hnutí: 1. Sdružení nezávislých kandidátů Tábor, Sdružení důchodců České republiky, Sebeobrana voličů, Strana svobodných demokratů a Strana zdravotně postižených, důchodců a sociálně slabých občanů.

4 Aktiva a pasiva

4.1 Metodika

Ukazatele aktiv převážně odpovídají účtovým skupinám aktiv uvedených v rozvaze platné pro rok 2003 pro nevýdělečné organizace (podle Účtové osnovy a postupů účtování pro nevýdělečné organizace):

- **Nehmotný majetek** – odpovídá položce dlouhodobý nehmotný majetek a zahrnuje např. software či ocenitelná práva.
- **Hmotný majetek** – ukazatel zahrnuje jak neodpisovaný, tak odpisovaný dlouhodobý hmotný majetek. Pokud u nějaké strany tvořily významnou část hmotného majetku *nemovitosti* (pozemky a stavby), pak je to uvedeno v textové části.
- **Finanční investice** – odpovídá položce dlouhodobý finanční majetek v rozvaze, tvoří jej poskytnuté půjčky a majetkové účasti v podnicích. Účast politických stran a hnutí v jiných společnostech je však omezena § 17 odst. 3 zákona 424/1991.
- **Pohledávky**
- **Finanční majetek** – tento ukazatel zahrnuje pokladnu, ceniny, bankovní účty a jiný krátkodobý finanční majetek.
- **Ostatní aktiva** – tvoří *zásoby* (v textové části uvedeny zvlášť u těch stran, které je skutečně měly) a přechodné účty aktivní.
- **Aktiva brutto** – znamená aktiva celkem bez opravek odpisovaného dlouhodobého nehmotného i hmotného majetku.

- **Aktiva netto** – znamená aktiva celkem včetně opravek odpisovaného nehmotného i hmotného majetku.

Aktiva byla u jednotlivých stran sledována kromě stavu k 31.12.2003 také k počátečnímu dni účetního období. Pokud se počáteční a konečný stav aktiv u nějaké strany výrazně liší, bude tak uvedeno v textové části.

Pasiva jsme sledovali ve **dvou ukazatelích**:

- **Vlastní zdroje** – zahrnuje součet vkladů a výsledek hospodaření minulých let.
- **Cizí zdroje** – udává krytí aktiv pomocí krátkodobých a dlouhodobých závazků. Zde byly ještě zvlášť sledovány dlouhodobé závazky a bankovní výpůjčky.

4.2 Údaje aktiva

ČSSD vlastnila ke konci roku *nemovitosti* v pořizovací ceně 495 547 tis. Kč a *zásoby* v hodnotě 301 tis. Kč.

KDU-ČSL zvýšila stav **hmotného majetku** oproti počátečnímu stavu o 26 853 tis. Kč. Stav *nemovitostí* ke konci roku 2003 přitom tato strana uváděla ve výši 60 421 tis. Kč.

KSČM vlastnila ke konci roku *nemovitosti* v pořizovací hodnotě 118 678 tis. Kč. Záporný stav **pohledávek** ke konci roku byl způsoben opravnou položkou ve výši 29 068 tis. Kč!

ODS zvýšila během roku svůj **hmotný majetek** o 127 950 tis. Kč, z toho 23 822 tis. Kč tvořily *nemovitosti*. ODS dále pořídila **finanční investice** za 19 436 tis. Kč.

Tabulka 2 Aktiva politických stran a hnutí k 31.12.2003 (v tis. Kč)

Typologie	Nehmotný majetek	Hmotný majetek	Finanční investice	Pohledávky	Finanční majetek	Ostatní aktiva	Aktiva brutto	Aktiva netto	Počet
ČSSD	748	564 350	1 000	35 306	50 663	789	652 856	594 348	1
KDU-ČSL	1 531	80 110	308	5 063	27 041	457	114 510	85 743	1
KSČM	810	161 615	28 879	-15 194	220 055	2 242	398 407	325 032	1
ODS	663	161 469	19 436	13 300	101 103	2 022	297 993	274 378	1
US - DEU	1 179	4 819	0	998	29 323	947	37 266	33 113	1
Strany s příspěvkem	63	5 196	0	1 317	18 766	81	25 423	21 450	9
Nad 100 tis. Kč	0	525	1 350	1 799	3 886	37	7 597	7 299	11
10-100 tis. Kč	26	821	0	124	6 217	4	7 192	6 370	15
Pod 10 tis. Kč	15	200	0	722	-201	0	736	591	21
Celkem	5 035	979 105	50 973	43 436	456 853	6 579	1 541 980	1 348 324	61

Strany s příspěvkem:

Nehmotný majetek vlastnily jen tři subjekty: Nezávislí (55 tis. Kč), Cesta změny (5 tis. Kč.) a SNK sdružení nezávislých (3 tis. Kč).

Hmotný majetek nad 300 tis. Kč uvedlo 5 stran a hnutí: ODA (2 824 tis. Kč), Nezávislí (1 134 tis. Kč, zde se jedná o *nemovitosti*), Cesta změny (374 tis. Kč), Hnutí nezávislých za harmonický rozvoj obcí a měst (334 tis. Kč) a SNK sdružení nezávislých (324 tis. Kč).

Finanční majetek vyšší než 1 mil. Kč mělo těchto 6 subjektů: SNK sdružení nezávislých (5 751 tis. Kč), Nezávislí (3 685 tis. Kč), Strana pro otevřenou společnost (2 612 tis. Kč), Zlínské hnutí nezávislých (2 235 tis. Kč), ODA (2 117 tis. Kč) a Nestraníci pro Moravu (1 494 tis. Kč).

Zásoby měli jen Nezávislí ve výši 38 tis. Kč.

Nad 100 tis. Kč:

Hmotný majetek vlastnily 4 subjekty: Strana zelených (238 tis. Kč), Evropští demokraté (190 tis. Kč), Pravý Blok (56 tis. Kč) a Moravská demokratická strana (41 tis. Kč).

Finanční investice evidovala jen Moravská demokratická strana (1 350 tis. Kč).

Pohledávky nad 100 tis. Kč měly 3 subjekty: Moravská demokratická strana (825 tis. Kč), Strana zelených (745 tis. Kč) a Republikáni Miroslava Sládka (129 tis. Kč).

Finanční majetek nad 100 tis. Kč měly 3 politické subjekty: především Strana zelených (3 222 tis. Kč), dále Sdružení pro zdraví, sport a prosperitu (280 tis. Kč) a Evropští demokraté (189 tis. Kč).

10-100 tis. Kč:

Nehmotný majetek vlastnila jen Strana za životní jistoty (26 tis. Kč).

Hmotný majetek uvedlo 5 subjektů: Strana za životní jistoty (487 tis. Kč), Strana demokratického socialismu (199 tis. Kč), Hnutí samosprávné Moravy a Slezska (96 tis. Kč), Všeobecná občanská strana (25 tis. Kč) a Koruna Česká (14 tis. Kč).

Finanční majetek nad 100 tis. Kč měly dva politické subjekty: Strana za životní jistoty (5 145 tis. Kč) a Strana demokratického socialismu (860 tis. Kč).

Významné **pohledávky** měly tyto politické subjekty: Strana demokratického socialismu (59 tis. Kč), Koruna Česká (36 tis. Kč) a Strana za životní jistoty (25 tis. Kč).

Pod 10 tis. Kč:

Nehmotný majetek vlastnila jen Národně demokratická strana (15 tis. Kč).

Hmotný majetek evidovaly 3 subjekty: Nezávislá iniciativa (136 tis. Kč), Národně demokratická strana (55 tis. Kč) a Unie pro sport a zdraví (9 tis. Kč).

Finanční majetek nad 10 tis. Kč měly: Romská občanská iniciativa (43 tis. Kč), Pravá volba pro Plzeň (31 tis. Kč), Aktiv nezávislých občanů (21 tis. Kč), Unie pro sport a zdraví (19 tis. Kč) a Národně demokratická strana (15 tis. Kč). Strana svobodných severu udávala k 31.12.2003 záporné hodnoty (-352 tis. Kč)!

Významné **pohledávky** měly Nezávislá iniciativa (358 tis. Kč) a Romská občanská iniciativa (297 tis. Kč).

4.3 Údaje pasiva

Tyto politické subjekty měly **záporné vlastní zdroje**, tedy stav, kdy **závazky jsou vyšší než majetek**: ODA (58 152 tis. Kč), Cesta změny (6 040 tis. Kč), Česká pravice (4 219 tis. Kč), Občanská koalice – politický klub (1 767 tis. Kč), Republikáni Miroslava Sládka (1 764 tis. Kč), Evropští demokraté (1 326 tis. Kč), Strana zelených (1 102 tis. Kč), Strana zdravého rozumu (785 tis. Kč), Volba pro město (515 tis. Kč), Strana svobodných severu (352 tis. Kč), Věci veřejné (321 tis. Kč), Akce za skutečnou demokracii (312 tis. Kč), Strana venkova (279 tis. Kč), Pravý Blok (241 tis. Kč), Aktiv nezávislých občanů (229 tis. Kč), Naděje (211 tis. Kč), Svobodní (86 tis. Kč), Balbínova poetická strana (45 tis. Kč), Všeobecná občanská strana (43 tis. Kč), Unie pro sport a zdraví (10 tis. Kč), Národní strana (9 tis. Kč) a Strana svobodných demokratů (4 tis. Kč).

Jediná ČSSD uvedla **bankovní výpůjčky** v hodnotě 6 963 tis. Kč.

Dlouhodobé závazky evidovaly tyto politické subjekty: KDU-ČSL (63 766 tis. Kč), ODA (45 377 tis. Kč), ČSSD (18 149 tis. Kč), Strana zelených (4 700 tis. Kč), US – DEU (4 029 tis. Kč), Občanská koalice – politický klub (1 805 tis. Kč), Nezávislí (740 tis. Kč), Volba pro město (545 tis. Kč), Aktiv nezávislých občanů (251 tis. Kč), Všeobecná občanská strana (70 tis. Kč) a Evropští demokraté (35 tis. Kč).

5 Výnosy a příjmy

5.1 Metodika

Jak už jsme uvedli výše, publikování výsledků politických stran a hnutí na formulářích Ministerstva financí umožňuje získat údaje nejen na základě skupin účtů výnosů podvojného účetnictví, ale také podle struktury příjmů dané § 17 odst. 4 zákona 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Běžný nesoulad mezi příjmy a výnosy je na formulářích vyřešen těmito dvěma podmínkami:

- **Příjmy** se rozumí výnosy ve smyslu podvojného účetnictví podle zákona č. 563/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- **Výnosy celkem se rovnají příjmům celkem** bez nepeněžitých darů a dědictví a bez půjček a úvěrů (tyto údaje nelze zjišťovat z výkazu zisku a ztráty). Pozn.: údaje o *nepeněžitých darech* budou uváděny v textové části.

Pro účely výzkumného projektu jsme sledovali tyto **ukazatele výnosů**:

- **Dotace** – zde jsou účtovány položky, které odpovídají § 17, odst. 4, písm. a) a b). Vzhledem k tomu, že se v roce 2003 nekonaly volby do Poslanecké sněmovny ani do Evropského parlamentu, mohly politické strany a hnutí obdržet pouze příspěvek na činnost. O tomto tématu pojednává blíže kapitola 8.
- **Členské příspěvky** – odpovídá písm. c).
- **Přijaté dary** – plně odpovídá písm. d).

- **Úroky** – plně odpovídá písm. f).
- **Vlastní výkony** – zahrnuje jak písm. h) – *příjmy z pořádání* tombol, kulturních, společenských, sportovních, rekreačních, vzdělávacích a politických akcí – tak částečně písm. e) – *příjmy z pronájmu*. Pokud tvořily významnou část vlastních výkonů některého politického subjektu jiné výnosy než z pronájmu, bude tak uvedeno v textové části.
- **Prodej majetku** – odpovídá částečně písm. e) – příjmy z prodeje movitého a nemovitého majetku.
- **Ostatní výnosy** – sem byly zahrnuty všechny další položky výnosů, které nevyhovují žádnému písmenu.

5.2 Údaje

Příjmy z pořádání akcí v rámci *vlastních výkonů* uvedly všechny strany z 1. kategorie, konkrétně **ODS** (1 698 tis. Kč), **ČSSD** (848 tis. Kč), **KDU-ČSL** (826 tis. Kč), **KSČM** (368 tis. Kč) a **US - DEU** (68 tis. Kč).

ČSSD uvedla *nepeněžitě dary* v celkové výši 292 729 tis. Kč (důsledek toho, že akciová společnost Cíl se vzdala práva na úhradu své pohledávky).

ODS uvedla *nepeněžitě dary* v celkové výši 177 tis. Kč. ODS také měla v roce 2003 výnosy z **prodeje finančního majetku** ve výši 277 000 tis. Kč, jedná se přitom o majetek, který byl v tomto roce pořízen.

US - DEU vrátila v roce 2003 dar získaný v předcházejících letech ve výši 200 tis. Kč, proto uváděla záporný údaj u **přijatých darů**.

Tabulka 3 Výnosy politických stran a hnutí v roce 2003 (v tis. Kč)

Typologie	Dotace	Členské příspěvky	Přijaté dary	Vlastní výkony	Úroky	Prodej majetku	Ostatní výnosy	Výnosy celkem	Počet
ČSSD	113 350	6 858	10 639	13 615	270	86	2 676	147 493	1
KDU-ČSL	57 275	5 743	1 569	19 791	162	860	5 090	90 491	1
KSČM	91 850	30 289	4 355	31 281	1 019	513	3 222	162 529	1
ODS	139 050	8 591	16 337	11 712	1 917	277 000	1 833	456 440	1
US - DEU	40 175	824	-78	216	322	200	150	41 809	1
Strany s příspěvkem	27 525	113	650	157	43	33	370	28 890	9
Nad 100 tis. Kč	5	872	2 961	1 007	64	135	275	5 319	11
10-100 tis. Kč	0	203	221	6	93	7	1	531	15
Pod 10 tis. Kč	0	35	9	0	0	0	0	45	21
Celkem	469 230	53 527	36 663	77 785	3 890	278 834	13 617	933 547	61

Strany s příspěvkem:

Členské příspěvky vyšší než 10 tis. Kč měly jen čtyři politické subjekty: ODA (41 tis. Kč), Nezávislí (33 tis. Kč), SNK sdružení nezávislých (19 tis. Kč) a Strana pro otevřenou společnost (19 tis. Kč).

Přijaté dary obdržely tyto politické subjekty: SNK sdružení nezávislých (260 tis. Kč), Cesta změny (207 tis. Kč), ODA (97 tis. Kč), Nezávislí (51 tis. Kč) a Hnutí nezávislých za harmonický rozvoj obcí a měst (35 tis. Kč, z toho 20 tis. Kč byly *nepeněžitě dary*).

Výnosy z vlastních výkonů zaznamenaly jen dva politické subjekty: Liberální reformní strana (145 tis. Kč, z *pronájmu*) a Nezávislí (12 tis. Kč).

Úroky z vkladů vyšší než 10 tis. Kč získaly dva politické subjekty: Strana pro otevřenou společnost (21 tis. Kč) a SNK sdružení nezávislých (14 tis. Kč).

Cesta změny (18 tis. Kč) a ODA (15 tis. Kč) evidovaly **výnosy z prodeje majetku**. Většinu **ostatních výnosů** tvořily výnosy dvou politických subjektů: ODA (332 tis. Kč) a SNK sdružení nezávislých (49 tis. Kč). Nestraníci pro Moravu uváděli záporné ostatní výnosy ve výši -15 tis. Kč!

Nad 100 tis. Kč:

Členské příspěvky měly všechny politické subjekty v této kategorii, nad 100 tis. Kč se jednalo o Evropské demokraty (226 tis. Kč), Stranu zelených (201 tis. Kč) a Klub angažovaných nestraníků (133 tis. Kč).

Přijaté dary nad 100 tis. Kč obdržely tyto politické subjekty: Evropští demokraté (1 301 tis. Kč), Volba pro město (916 tis. Kč, zde se však jednalo o *nepeněžitě dary*) a Sdružení pro zdraví, sport a prosperitu (513 tis. Kč).

Výnosy z vlastních výkonů zaznamenalo těchto 5 politických subjektů: Republikáni Miroslava Sládka (501 tis. Kč), Česká pravice (400 tis. Kč) a Evropští demokraté (41 tis. Kč) měli výnosy z *pořádání akcí*, Strana zelených (33 tis. Kč) získala výnosy z *pronájmu* a Naděje (32 tis. Kč) tržila z jiných výnosů.

Úroky z vkladů získala pouze Strana zelených (64 tis. Kč). **Výnosy z prodeje majetku** měla jen Moravská demokratická strana (135 tis. Kč). Moravská demokratická

strana (195 tis. Kč) také zaznamenala spolu se Stranou zelených⁸ (79 tis. Kč) vyšší **ostatní výnosy**.

10-100 tis. Kč:

Členské příspěvky obdržely téměř všechny politické subjekty v této kategorii, nad 10 tis. Kč to byly tyto strany a hnutí: Komunistická strana Československa (51 tis. Kč), Koruna Česká (31 tis. Kč), Národní strana (22 tis. Kč), Strana demokratického socialismu (21 tis. Kč), Hnutí samosprávné Moravy a Slezska (15 tis. Kč), Konzervativní strana (15 tis. Kč), Národní sjednocení (15 tis. Kč), Všeobecná občanská strana (12 tis. Kč) a Dělnická strana (10 tis. Kč).

Téměř všechny subjekty v této kategorii obdržely **přijaté dary**, nad 10 tis. Kč to přitom byly tyto politické subjekty: Národní strana (70 tis. Kč), Věci veřejné (51 tis. Kč), Koruna Česká (42 tis. Kč), Tábor 2002 (26 tis. Kč) a Strana venkova (11 tis. Kč).

Výnosy z vlastních výkonů měla jen Národní strana (6 tis. Kč). **Úroky z vkladů** získaly Strana za životní jistoty (80 tis. Kč) a Strana demokratického socialismu (13 tis. Kč). **Výnosy z prodeje majetku** evidovala jen Strana za životní jistoty (7 tis. Kč).

Pod 10 tis. Kč:

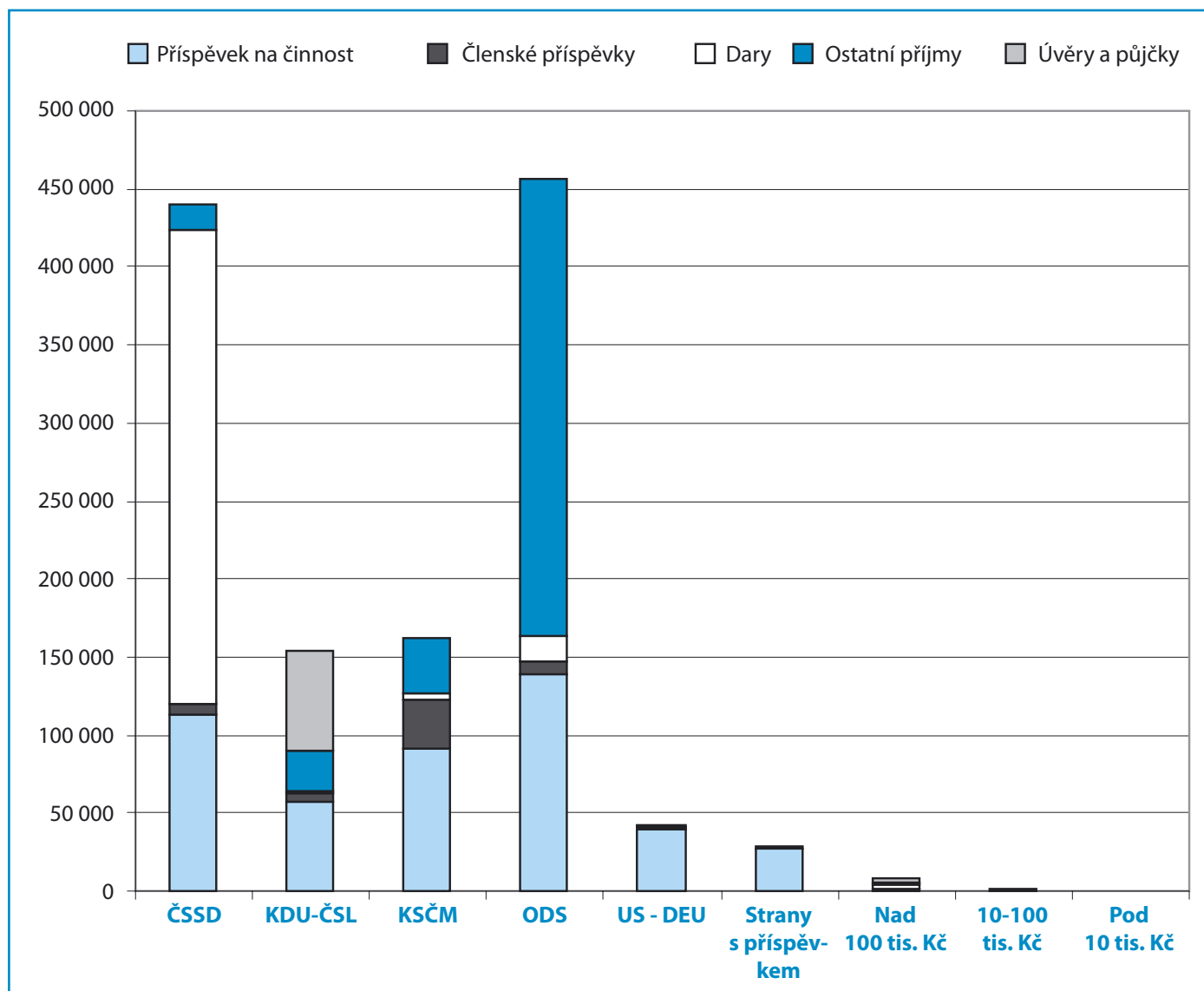
Celkem 8 politických subjektů uvedlo, že v roce 2003 obdržely **členské příspěvky**. Jen Sdružení za lepší Vrchlabí (6 tis. Kč) a Iniciativa pražských občanů (1,5 tis. Kč) uváděly jako jediný zdroj příjmů **přijaté dary**.

Následující politické subjekty nezaznamenaly v roce 2003 **žádné výnosy**: Akce za skutečnou demokracii, Aktiv nezávislých občanů, Balbínova poetická strana, Hnutí pro Havířov, Národně demokratická strana, Nezávislé sdružení občanů Blanska, Občanská koalice – politický klub, Prává volba pro Plzeň, Romská občanská iniciativa.

⁸ V případě Strany zelených se však jednalo o účast na podnikání jiných právnických osob, blíže viz § 17 odst. 3 zákona 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích.

5.3 Analýza příjmů

Graf 1 Výše příjmů politických stran a hnutí v roce 2003 podle typologie (v tis. Kč)

Analýza příjmů umožňuje lépe sledovat zdroje prostředků politických subjektů, protože příjmy oproti výnosům zahrnují také přijaté půjčky a úvěry či nepeněžitě dary.

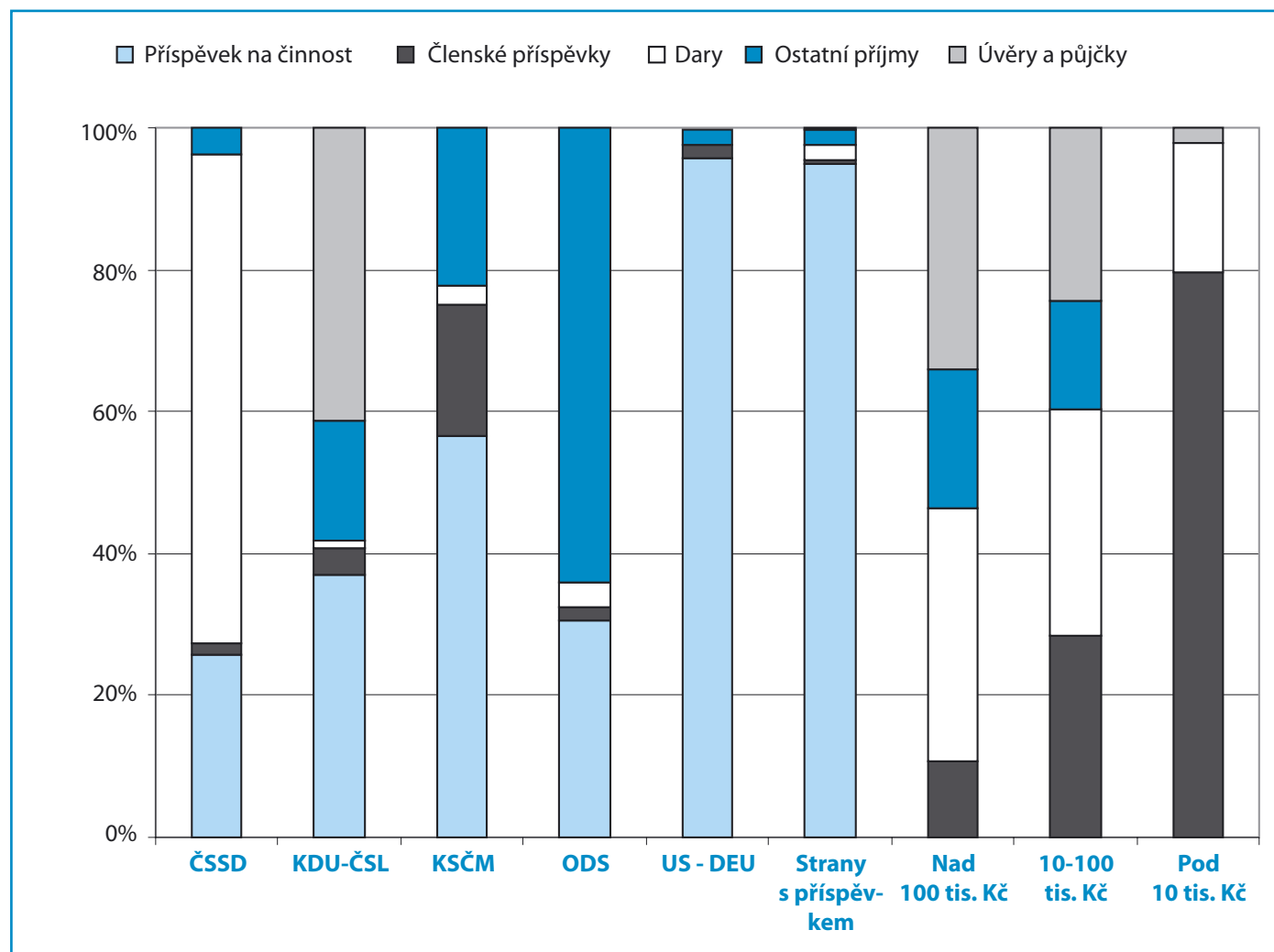
Z grafu 1, ukazující absolutní výši příjmů politických subjektů v roce 2003, je patrná nerovnováha mezi výši prostředků, s kterými hospodaří politické strany zastoupené v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR a ostatní politické subjekty.

Abstrahujeme-li od jednorázových událostí ovlivňujících výši příjmů v případě ČSSD (nepeněžitě dary) a ODS (prodej finančních investic), pohybuje se výše prostředků, které v roce 2003 měly k dispozici strany zastoupené

v Poslanecké sněmovně, od 148 mil. Kč (ČSSD) po téměř 180 mil. Kč (ODS), s výjimkou US – DEU, která hospodařila s téměř 42 mil. Kč. Pokud bychom navíc odečetli přijaté půjčky, které musí být v budoucnu vráceny, byly by nižší také skutečné příjmy KDU-ČSL a dosahovaly by jen 90 mil. Kč.

Ostatních 56 politických subjektů hospodařilo dohromady s částkou necelých 38 mil. Kč. Více než tři čtvrtiny jejich příjmů (téměř 29 mil. Kč) tvořily příjmy „Stran s příspěvkem“. Příjmy všech politických subjektů spadající do této kategorie byly v roce 2003 vyšší než 1 mil. Kč.

Graf 2 Struktura příjmů politických stran a hnutí v roce 2003 podle typologie

Z grafu 2, ukazujícího relativní výši příjmů politických subjektů v roce 2003, lze zjistit, odkud čerpaly jednotlivé politické strany a hnutí zdroje svých příjmů. Zajímavé je přitom srovnání struktury příjmů ve dvou směrech: za prvé politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně mezi sebou, za druhé politických subjektů, které dostaly a které nedostaly příspěvek na činnost ze státního rozpočtu.

US - DEU je plně závislá na státním příspěvku, také u ČSSD a ODS by státní příspěvek tvořil více než 75 %, pokud by v roce 2003 neměly ojedinělé příjmy (viz graf 1). KDU-ČSL se podařilo získat další finanční prostředky pronájmem a dlouhodobou půjčkou (ve výši 63,8 mil. Kč). Také KSČM se podařilo získat příjmy z pronájmu a významnou část jejich příjmů, přes 18 %, tvoří členské příspěvky.

Hospodaření „Stran s příspěvkem“ je plně závislé na příspěvku ze státního rozpočtu, neboť tyto příjmy tvoří 95% všech příjmů politických subjektů v této kategorii.

Oproti tomu politické subjekty, které nedostávají státní příspěvek, se musejí spoléhat na jiné příjmy, především na půjčky, dary a členské příspěvky. Platí přitom, že čím menší strana, tím větší část příjmů získává z členských příspěvků, a naopak, čím větší strana, tím větší část příjmů tvoří přijaté dary, půjčky a ostatní příjmy.

6 Náklady a výdaje

6.1 Metodika

Formuláře Ministerstva financí opět umožnily získat podrobnější údaje, než jaké běžně přináší struktura nákladů. Struktura výdajů však nemůže vycházet ze zákona o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, protože se zde žádné ustanovení týkající se výdajů neobjevuje. Ministerstvo financí proto zvolilo tuto strukturu: provozní výdaje, mzdové výdaje, výdaje na daně a poplatky, výdaje na volby a ostatní výdaje. Nesoulad mezi výdaji a náklady je tentokrát na formulářích vyřešen třemi podmínkami:

- **Výdaji** se rozumí náklady ve smyslu podvojného účetnictví podle zákona č. 563/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- **Provozní výdaje zahrnují:** spotřebu materiálu, spotřebu energie, spotřebu ostatních neskladovatelných dodávek, opravy a udržování, cestovné, náklady na reprezentaci a ostatní služby.
- **Výdaje celkem se rovnají částce nákladů celkem ve výkazu zisku a ztráty.**

Pouze ve dvou případech (Nestraníci pro Moravu a Všeobecná občanská strana) jsme zaznamenali, že se liší celkový součet výdajů a celkový součet nákladů.

Pro účely výzkumného projektu jsme sledovali tyto **ukazatele nákladů:**

- **Spotřebované nákupy** – tato položka je součástí jak provozních výdajů, tak *výdajů na volby*. Protože se však v roce 2003 žádné volby nekonaly, uvádělo tyto výdaje jen několik stran, na což bude v textové části upozorněno.
- **Služby** – stejný případ jako u spotřebovaných nákupů.
- **Osobní náklady** – zahrnují kromě mezd také sociální pojištění a ostatní sociální výdaje a plně odpovídají mzdovým výdajům na formuláři.
- **Daně a poplatky** – zahrnuje jak účtovou skupinu daně a poplatky, tak odvedenou daň z příjmů a plně odpovídá položce ve výdajích označenou jako „výdaje na daně a poplatky“.
- **Ostatní náklady** – zahrnuty v ostatních výdajích.
- **Odpisy** – včetně zůstatkové ceny prodaného majetku. Ve výdajích jsou zahrnuty v položce „ostatní výdaje“.
- **Poskytnuté příspěvky** – zahrnuty v ostatních výdajích.

6.2 Údaje

Tyto politické subjekty z 1. kategorie uvedly, že v roce 2003 měly *výdaje na volby*: **KSČM** (2 813 tis. Kč), **ODS** (2 611 tis. Kč), **ČSSD** (1 523 tis. Kč) a **KDU-ČSL** (1 199 tis. Kč).

Výše ukazatele „**odpisy**“ byla v případě ODS ovlivněna prodejem finančních investic, které tato strana pořídila v roce 2003.

Tabulka 4 Náklady politických stran a hnutí v roce 2003 (v tis. Kč)

Typologie	Spotřebované nákupy	Služby	Osobní náklady	Daně a poplatky	Ostatní náklady	Odpisy	Poskytnuté příspěvky	Náklady celkem	Počet
ČSSD	17 912	60 203	55 339	1 444	2 102	17 851	960	155 811	1
KDU-ČSL	7 834	7 100	24 789	5 098	10 879	1 999	0	57 700	1
KSČM	20 009	40 572	53 898	2 725	7 993	6 324	1 386	132 907	1
ODS	10 546	35 447	36 616	585	4 211	276 430	1 036	364 870	1
US - DEU	2 798	23 325	2 708	217	287	1 268	171	30 774	1
Strany s příspěvkem	915	8 857	2 485	22	3 129	814	450	16 672	9
Nad 100 tis. Kč	855	6 435	325	12	3 513	192	40	11 371	11
10-100 tis. Kč	159	2 244	430	33	21	0	0	2 888	15
Pod 10 tis. Kč	1	56	24	3	14	0	50	148	21
Celkem	61 030	184 239	176 615	10 139	32 149	304 878	4 093	773 142	61

Strany s příspěvkem:

Spotřebované nákupy nad 100 tis. Kč evidovaly tyto politické subjekty: SNK sdružení nezávislých (237 tis. Kč), ODA (216 tis. Kč), Liberální reformní strana (168 tis. Kč) a Nezávislí (120 tis. Kč). **Služby nad 500 tis. Kč** měly tyto politické strany hnutí: SNK sdružení nezávislých (2 880 tis. Kč), Nezávislí (2 385 tis. Kč), ODA (1 947 tis. Kč), Cesta změny (582 tis. Kč), Liberální reformní strana (519 tis. Kč). **Výdaje na volby** uvedly celkem 4 subjekty: Nezávislí (602 tis. Kč), Liberální reformní strana (307 tis. Kč), SNK sdružení nezávislých (276 tis. Kč) a ODA (227 tis. Kč).

Osobní náklady zaznamenalo pět subjektů: ODA (1 269 tis. Kč), Nezávislí (506 tis. Kč), SNK sdružení nezávislých (486 tis. Kč), Nezaníci pro Moravu (193 tis. Kč) a Strana pro otevřenou společnost (31 tis. Kč).

Jediná Cesta změny (22 tis. Kč) měla výdaje na **daně a poplatky**. Liberální reformní strana a ODA zaplatily shodně 225 tis. Kč za **poskytnuté příspěvky**. **Ostatní náklady vyšší než 100 tis. Kč** měly tyto politické subjekty: ODA (2 421 tis. Kč), Zlínské hnutí nezávislých (267 tis. Kč) a Hnutí nezávislých za harmonický rozvoj obcí a měst (211 tis. Kč). **Odpisy vyšší než 100 tis. Kč** uvedly tyto strany a hnutí: Cesta změny (347 tis. Kč), Nezávislí (271 tis. Kč) a SNK sdružení nezávislých (101 tis. Kč).

Nad 100 tis. Kč:

Spotřebované nákupy a služby uvedly všechny politické subjekty, přičemž jen Volba pro město (305 tis. Kč) a Strana zelených (235 tis. Kč) měly **spotřebované nákupy nad 100 tis. Kč** a Strana zelených (2 321 tis. Kč), Evropští demokraté (1 173 tis. Kč), Volba pro město (1 095 tis. Kč) a Republikáni Miroslava Sládka (949 tis. Kč) zaplatily za **služby více než 500 tis. Kč**. **Výdaje na volby** uvedly dva politické subjekty: Volba pro město (1 095 tis. Kč) a Sdružení pro zdraví, sport a prosperitu (52 tis. Kč).

Osobní náklady a náklady na daně a poplatky evidovala jen Strana zelených (325 resp. 12 tis. Kč), která také jasně dominovala mezi **ostatními náklady** (3 351 tis. Kč). Strana Zelených (124 tis. Kč) měla také nejvyšší **odpisy**, jež zaznamenali ještě Evropští demokraté (62 tis. Kč) a Pravý blok (6 tis. Kč). **Poskytnuté příspěvky** evidovaly jen dva

subjekty, konkrétně Moravská demokratická strana (30 tis. Kč) a Klub angažovaných nestraníků (10 tis. Kč).

10-100 tis. Kč:

Spotřebované nákupy nad 10 tis. Kč zaznamenaly tyto politické strany a hnutí: Strana za životní jistoty (72 tis. Kč), Komunistická strana Československa (29 tis. Kč), Národní strana (21 tis. Kč) a Všeobecná občanská strana (14 tis. Kč). **Služby nad 100 tis. Kč** evidovaly tyto subjekty: Strana za životní jistoty (1 424 tis. Kč), Strana demokratického socialismu (331 tis. Kč) a Hnutí samosprávné Moravy a Slezska (185 tis. Kč). Jediné hnutí Tábor 2002 uvedlo **výdaje na volby** (14 tis. Kč).

Osobní náklady měly tyto politické subjekty: Strana za životní jistoty (345 tis. Kč) a Svobodní (85 tis. Kč). Strana za životní jistoty (33 tis. Kč) také jako jediná vyplatila náklady **na daně a poplatky**. **Ostatní náklady** zaznamenaly téměř všechny subjekty, avšak u žádného subjektu nepřevyšovaly 10 tis. Kč.

Pod 10 tis. Kč:

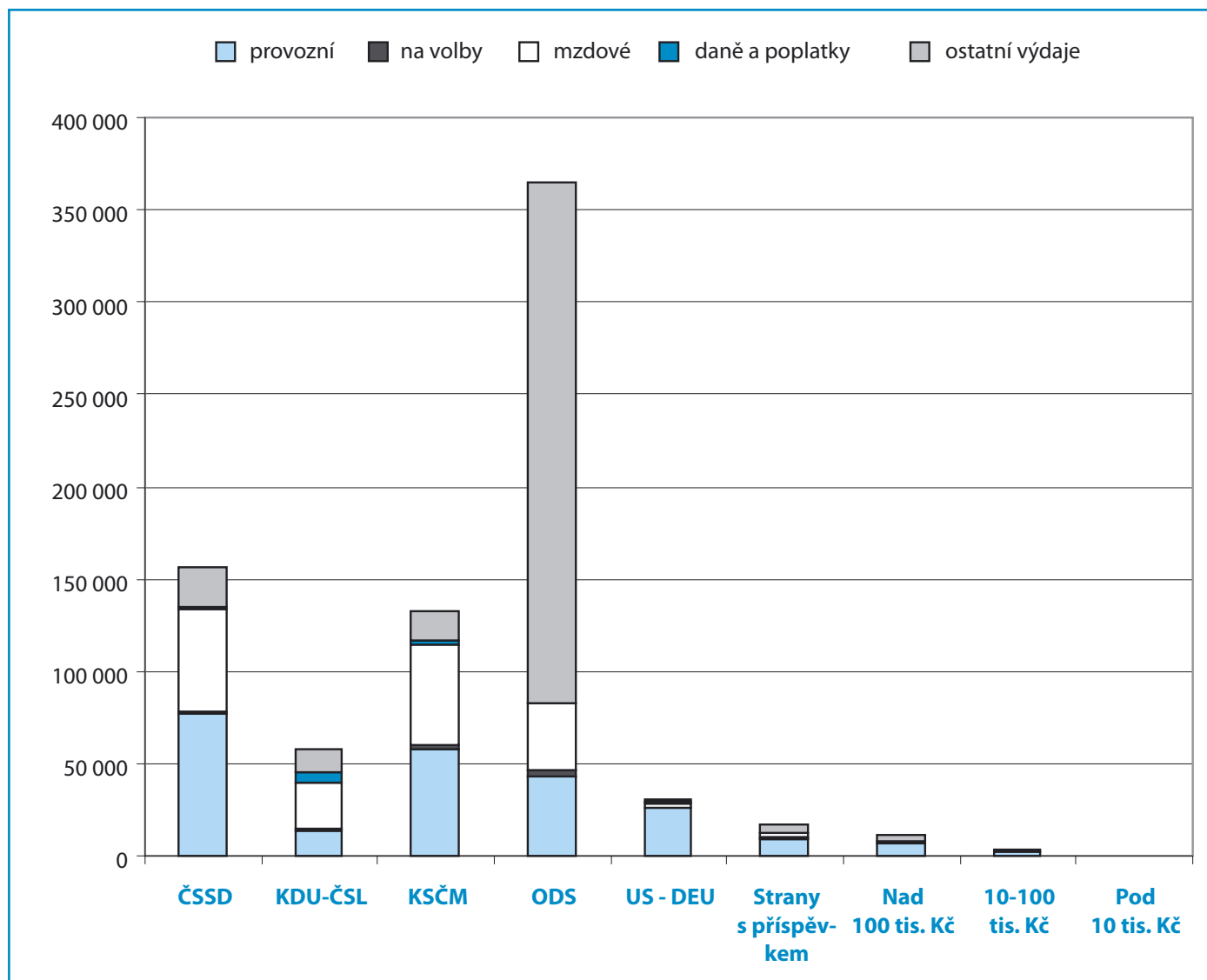
Buď **spotřebované nákupy** nebo **služby** zaznamenal téměř každý subjekt, jen Aktiv nezávislých občanů (16 tis. Kč) evidoval vyšší spotřebu než 10 tis. Kč. Žádný subjekt nevedl **výdaje na volby**.

Náklady na **daně a poplatky** měla jen Coexistentia (2 tis. Kč) a Pravá volba pro Plzeň (1 tis. Kč), **osobní náklady** zase jen Občanská koalice – politický klub (24 tis. Kč.) a **poskytnuté příspěvky** pak Hnutí za práva občanů (50 tis. Kč).

Následující politické subjekty nezaznamenaly v roce 2003 **žádné náklady**: Balbínova poetická strana, Národně demokratická strana, Národní prosperita a Nezávislí pro Prahu.

6.3 Analýza výdajů a hospodářského výsledku

Graf 3 Výše výdajů politických stran a hnutí v roce 2003 podle typologie (v tis. Kč)

Analýza struktury výdajů není příliš zajímavá, s výjimkou jednoho ukazatele, kterým jsou mzdové výdaje, a to v případě stran zastoupených v Poslanecké sněmovně. Podíl mzdových výdajů na celkových výdajích (kromě prodaného majetku ODS) se totiž v roce 2003 pohyboval v poměrně úzkém rozmezí od 35 (ČSSD) po 43 (KDU-ČSL) procent, ovšem s jedinou výjimkou – podíl mzdových výdajů v případě US – DEU činil pouhých 8,8 %.

Mnohem zajímavější je podívat se na výši výdajů, zejména ve srovnání s dosahovanými příjmy jednotlivých stran (viz graf 1). Hospodaření většiny stran zastoupených v Poslanecké sněmovně skončilo v roce 2003 ziskem. Absolutně nejvyšší zisk, ve výši téměř 92 mil. Kč, přitom

zaznamenala ODS, následovaly ji KDU-ČSL (bez dlouhodobé půjčky) s 33 mil. Kč, KSČM s téměř 30 mil. Kč a US-DEU s 11 mil. Kč. Jedině hospodaření ČSSD (bez nepeněžitého daru) skončilo ztrátou ve výši téměř 8 mil. Kč.

Součet hospodářských výsledků „Stran s příspěvkem“ činil více než 12 mil. Kč, přičemž žádný z těchto politických subjektů neskončil hospodaření se ztrátou. Naopak, součet rozdílů mezi příjmy a výdaji politických subjektů spadajících do kategorií 3, 4 a 5 vyšel vždy záporně, přičemž počet kladně hospodařících politických stran a hnutí činil v těchto kategoriích 4, 7 respektive 1.

7 Lidské zdroje

Získávat údaje o lidských zdrojích je poměrně obtížné. Tyto údaje totiž obvykle bývají uvedeny v příloze k účetní závěrce. Jak však vyplývá z části věnované splnění náležitostí výročních zpráv, příloha k účetní závěrce byla součástí výroční zprávy jen u 28 politických stran nebo hnutí.

Z nich uvedlo pouze sedm politických stran nebo hnutí, že mají nějaké zaměstnance, ostatní strany buď uvádějí počet zaměstnanců jako nulový, nebo tento údaj v příloze účetní závěrky chybí.

Uvedené údaje lze srovnat s evidencí RES, kde je u jednotlivých ekonomických subjektů veden atribut „Kategorie organizací podle počtu zaměstnanců“. Toto srovnání zobrazuje tabulka 5.

Poslední sloupec tabulky ukazuje osobní náklady, které jednotlivé strany uváděly ve výkazu zisku a ztráty. Tento ukazatel však zahrnuje nejen hrubé mzdy zaměstnanců, ale také vyplacené příspěvky na sociální a zdravotní pojištění a funkční požitky.

Pokud jde o členskou základnu, což je nepovinný údaj, uvedly pouze 3 strany počet svých členů: ODS (21 938), US – DEU (2 470) a Evropští demokraté (269).

Tabulka 5 Počet pracovníků v politických stranách a hnutích v roce 2003

Politická strana nebo hnutí	Kategorie RES	Přepočtený počet	Osobní náklady (v tis. Kč)
Česká strana sociálně demokratická	100-199	186	55 339
Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová	100-199	107	24 789
Komunistická strana Čech a Moravy	100-199		53 898
Občanská demokratická strana	100-199	128	36 616
Strana demokratického socialismu	6-9		0
Česká pravice	1-5		0
Česká strana národně sociální	1-5		0
Hnutí samosprávné Moravy a Slezska	1-5		0
Komunistická strana Československa	1-5		0
Konzervativní strana	1-5		0
Nestraníci pro Moravu	1-5	1	175
Nezávislá iniciativa	1-5		0
Nezávislí	1-5		506
Občanská demokratická aliance	1-5	5	1 269
Romská občanská iniciativa	1-5	0	0
Strana pro otevřenou společnost	1-5	0	31
Strana za životní jistoty	1-5		345
Strana zelených	1-5		325
Svobodní	1-5		86
Unie svobody – Demokratická unie	1-5	8,83	2 708
SNK sdružení nezávislých	1-5	1	486

Zdroj: ČSÚ, údaje o počtu zaměstnanců a osobní náklady z výročních zpráv politických subjektů.

8 Státní příspěvek na činnost

8.1 Znění § 20 zákona 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích

§ 20

- (1) Strana a hnutí mají nárok na státní příspěvek za podmínek stanovených zákonem.
- (2) Příspěvek na činnost zahrnuje stálý příspěvek a příspěvek na mandát.
- (3) Nárok na stálý příspěvek nebo na příspěvek na mandát vzniká straně a hnutí, které předložily ve stanovené lhůtě (§ 18 odst. 1) výroční finanční zprávu.
- (4) Nárok na stálý příspěvek vzniká straně a hnutí, které získaly ve volbách do Poslanecké sněmovny nejméně 3 % hlasů.
- (5) Nárok na příspěvek na mandát vzniká, jestliže byl zvolen alespoň jeden poslanec nebo senátor na kandidátní listině strany a hnutí nebo byl zvolen za stranu a hnutí na kandidátní listině koalice ve volbách do Poslanecké sněmovny a do Senátu.
- (6) Stálý příspěvek činí ročně 6 000 000 Kč pro stranu a hnutí, které získaly v posledních volbách do Poslanecké sněmovny 3 % hlasů. Za každých dalších i započatých 0,1 % hlasů obdrží strana a hnutí ročně 200 000 Kč. Obdrží-li strana a hnutí více než 5 % hlasů, příspěvek se dále nezvyšuje.
- (7) Příspěvek na mandát poslance nebo senátora činí ročně 900 000 Kč a na mandát člena zastupitelstva kraje a člena zastupitelstva hlavního města Prahy činí ročně 250 000 Kč.
- (8) Příspěvek na mandát náleží po celé volební období jen straně a hnutí, na jejichž kandidátní listině byl poslanec, senátor, člen zastupitelstva kraje nebo člen zastupitelstva hlavního města Prahy zvolen. Jestliže byl poslanec, senátor, člen zastupitelstva kraje nebo člen zastupitelstva hlavního města Prahy zvolen na kandidátní listině koalice, náleží příspěvek na mandát po celé volební období jen straně a hnutí, za které byl na kandidátní listině koalice uveden. Není-li na uprázdněný mandát poslance, člena zastupitelstva kraje nebo člena zastupitelstva hlavního města Prahy náhradník nebo zanikne-li mandát senátora v průběhu volebního období, příspěvek na mandát straně nebo hnutí nenáleží.

(9) Pro zjištění nároku na stálý příspěvek a stanovení jeho výše u strany a hnutí, které jsou členy koalice, je rozhodující dohoda o podílu členů koalice na volebním výsledku. Není-li taková dohoda uzavřena, nebo není-li ve stanovené lhůtě doručena Ministerstvu financí, dělí se volební výsledek rovným dílem. Ustanovení odstavce 3 zůstává nedotčeno. Strana a hnutí doručí Ministerstvu financí dohodu o podílu členů koalice do posledního dne lhůty pro registraci kandidátních listin.

(10) Jestliže se dohody podle odstavce 9 doručené Ministerstvu financí navzájem liší a vznikne-li straně a hnutí nárok na stálý příspěvek, Ministerstvo financí výplatu stálého příspěvku všem členům koalice pozastaví; po odstranění tohoto rozporu Ministerstvo financí vyplatí stálý příspěvek i zpětně.

(11) V roce konání voleb do Poslanecké sněmovny a do Senátu se propočítává roční příspěvek na činnost za každé volební období zvlášť. Straně a hnutí náleží měsíčně jedna dvanáctina propočteného ročního příspěvku na činnost. V měsíci konání voleb obdrží strana a hnutí příspěvek propočtený z výsledků voleb toho volebního období, jehož výše bude pro stranu a hnutí výhodnější. Dojde-li k rozpuštění Poslanecké sněmovny, k novým volbám do zastupitelstva kraje nebo do zastupitelstva hlavního města Prahy, náleží straně a hnutí roční příspěvek na mandát v poměrné části ještě za měsíc, v němž došlo k rozpuštění Poslanecké sněmovny, k novým volbám do zastupitelstva kraje nebo do zastupitelstva hlavního města Prahy. Uprázdnil-li se mandát poslance, člena zastupitelstva kraje nebo člena zastupitelstva hlavního města Prahy a na uprázdněný mandát není náhradník nebo dojde-li k zániku mandátu senátora, náleží roční příspěvek na mandát v poměrné části ještě za měsíc, v němž tato skutečnost nastala.

8.2 Skutečně vyplacené příspěvky v roce 2003

Ministerstvo financí ČR každoročně publikuje na svých internetových stránkách skutečně vyplacené příspěvky politickým stranám a hnutím ze státního rozpočtu na základě zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Údaje za rok 2003 uvádí tabulka 6.

Tabulka 6 Příspěvek na činnost politickým stranám a hnutím za rok 2003 (v tis. Kč)

Název politické strany nebo hnutí	Roční stálý příspěvek 2003	Příspěvek za mandát						Příspěvek za rok 2003 celkem
		počet poslanců	poslanci 2003	počet senátorů	senátoři 2003	počet zastupitelů	zastupitelé krajů 2003	
ČSSD	10 000	70	63 000	11	9 600	123	30 750	113 350
ODS	10 000	58	52 200	26	23 100	215	53 750	139 050
KDU - ČSL	5 000	22	19 800	16	14 400	73	18 075	57 275
KSČM	10 000	41	36 900	3	2 700	169	42 250	91 850
US - DEU	5 000	9	8 100	11	9 900	68	17 175	40 175
ODA	0	0	0	5	4 500	17	4 250	8 750
Sdružení nezávislých	0	0	0	2	1 800	18	4 500	6 300
Nezávislí	0	0	0	2	1 800	13	3 250	5 050
Cesta změny	0	0	0	1	900	0	0	900
Liberální reformní strana	0	0	0	1	900	0	0	900
Hnutí nezávislých za harmonický rozvoj obcí a měst	0	0	0	1	1 125	0	0	1 125
Strana pro otevřenou společnost	0	0	0	0	0	7	1 750	1 750
Zlínské hnutí nezávislých	0	0	0	0	0	6	1 500	1 500
Nestraníci pro Moravu	0	0	0	0	0	5	1 250	1 250
Celkem	40 000	200	180 000	79	70 725	714	178 500	469 225

Zdroj: Ministerstvo financí (<http://www.mfcr.cz/static/Rozpocet/Prispevky03.htm>), upraveno.

ZÁVĚR

Existující zdroje dat poskytují rozporuplné informace o počtu politických stran a hnutí. Za prvé, vyskytovaly se rozdílné údaje o počtu aktivních politických subjektů evidovaných v rejstříku politických stran a hnutí vedeným Ministerstvem vnitra a v Registru ekonomických subjektů vedeným Českým statistickým úřadem. Za druhé, není zřejmé, zda politické subjekty, kterým soud pozastavil činnost, mají být považovány za aktivní a zda tedy i pro ně platí povinnost odevzdat výroční zprávu v Kanceláři Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

Lze však konstatovat, že všechny zdroje dat jsou snadno dostupné a výroční zprávy umístěné v Kanceláři Poslanecké sněmovny lze pro sběr ekonomických údajů používat i v budoucnu, i když kvalita některých výročních zpráv je nedostatečná. Ne každá výroční zpráva totiž obsahuje všechny náležitosti podle zákona o sdružování v politických stranách a v politických hnutích.

Údaje o lidských zdrojích nejsou úplné. Bude zapotřebí dalšího výzkumu k identifikaci vhodných zdrojů dat pro trvalé a systematické zjišťování počtu zaměstnanců a počtu členů politických subjektů.

Cílem výzkumného projektu *Ekonomika politických stran a hnutí* bylo zjistit dostupnost a kvalitu existujících ekonomických údajů a zpracovat a analyzovat sebrané údaje. Jeho cílem nebylo sledovat úspěšnost politických subjektů v dosazování kandidátů do politických funkcí, to už je úkol pro jiná analytická pracoviště.

Sebrané údaje za jediný rok (zvláště pokud se v něm nekonaly žádné volby) zatím nepřinášejí dostatek vhodných podkladů k vytvoření podrobné analýzy. Teprve vytvoření časových řad umožní sledovat hospodaření politických stran z dlouhodobého hlediska a pomůže tak najít příčiny jejich chování v širších souvislostech. Je jistě zajímavé zjistit, které politické subjekty se před volbami zadlužují nebo jaká je výše příjmů či majetku v závislosti na úspěchu ve volbách v předcházejících letech. Na taková zjištění si však ještě budeme muset počkat.

Příloha: Seznam politických stran a hnutí činných k 31.12.2003

POLITICKÁ STRANA NEBO HNUTÍ	
1. Strany mající zastoupení v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR	
1	Česká strana sociálně demokratická
2	Komunistická strana Čech a Moravy
3	Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová
4	Občanská demokratická strana
5	Unie svobody - Demokratická unie
2. Strany s příspěvkem	
6	Cesta změny
7	Hnutí nezávislých za harmonický rozvoj obcí a měst
8	Liberální reformní strana
9	Nestraníci pro Moravu
10	NEZÁVISLÍ
11	Občanská demokratická aliance
12	SNK sdružení nezávislých
13	Strana pro otevřenou společnost
14	Zlínské hnutí nezávislých
3. Nad 100 tis. Kč	
15	Česká pravice
16	Demokratická regionální strana
17	Evropští demokraté
18	Klub angažovaných nestraníků
19	Moravská demokratická strana
20	Naděje
21	Pravý Blok - strana za ODVOLATELNOST politiků, REFERENDA a PŘÍMOU demokracii WWW.CIBULKA.NET
22	Republikáni Miroslava Sládka
23	Sdružení pro zdraví, sport a prosperitu
24	Strana zelených
25	Volba pro město
4. 10-100 tis. Kč	
26	Dělnická strana
27	Hnutí samosprávné Moravy a Slezska
28	Komunistická strana Československa
29	Konzervativní strana
30	Koruna Česká
31	Národní sjednocení
32	"Národní strana"
33	Strana demokratického socialismu
34	Strana venkova – spojené občanské síly
35	Strana za životní jistoty
36	Strana zdravého rozumu
37	SVOBODNÍ
38	Tábor 2002
39	Věci veřejné
40	Všeobecná občanská strana

POLITICKÁ STRANA NEBO HNUTÍ	
5. Pod 10 tis. Kč	
41	"Akce za skutečnou demokracii"
42	Aktiv nezávislých občanů
43	Balbínova poetická strana
44	COEXISTENTIA
45	České hnutí za národní jednotu
46	Hnutí pro Havířov
47	Hnutí za práva občanů
48	Humanistická aliance
49	Iniciativa pražských občanů
50	Masarykova demokratická strana
51	Národně demokratická strana
52	Nezávislá iniciativa
53	Nezávislé sdružení občanů Blanska
54	Nezávislé sdružení sportovců města Mostu
55	Nezávislí pro Prahu
56	Občanská koalice - Politický klub
57	Pravá volba pro Plzeň
58	Romská občanská iniciativa ČR
59	Sdružení za lepší Vrchlabí
60	Strana svobodných severu
61	Unie pro sport a zdraví
6. Strany nevykazující v roce 2003 žádné výsledky	
62	"1.Sdružení nezávislých kandidátů Tábor"
63	Sdružení důchodců České republiky
64	Sebeobrana voličů
65	Strana svobodných demokratů
66	Strana zdravotně postižených, důchodců a sociálně slabých občanů
Strany, které odevzdaly tzv. nulové hlášení	
67	Agrární strana
68	Strana občanského porozumění
Strany, které neodevzdaly výroční zprávu	
69	Česká strana národně sociální (v konkurzu)
70	Helax - Ostrava se baví
71	"Jirkov 21.století"
72	Občanská liga FORUM
73	Pravá alternativa
74	Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu
75	Sdružení nájemníků Prahy 1
76	Sdružení pro republiku - Republikánská strana Československa (v konkurzu)
77	Sociálně demokratická aliance nezávislých
78	Strana Přírodního Zákona
79	Unie pro Evropu
80	Volba pro budoucnost

Pozn. Názvy stran v této tabulce jsou uvedeny v doslovném znění podle rejstříku politických stran a hnutí (<http://www.mvcr.cz/agenda/strany/index.html>).